

Evaluatierapport

**A-17.0012, Boxtel, Selissen,
proefsleuvenonderzoek, fase 1**

Projectnaam:	Boxtel, Selissen, proefsleuvenonderzoek, fase 1
Projectnummer:	A-17.0012
Onderzoeksmeldingsnummer:	4033827100
Auteur (en actor):	M. Mostert, senior KNA-archeoloog

Datum en paraaf:	14-03-2017 mm
-------------------------	----------------------

Inhoud

1. Inleiding

- 1.1. Aanleiding voor het onderzoek
- 1.2. Administratieve gegevens
- 1.3. Ligging onderzoeksgebied
- 1.4. Doel van het onderzoek en vraagstelling van het PvE
- 1.5. Geschiedenis van het onderzoek en werkwijze

2. Voorlopige resultaten veldwerk

- 2.1. Sporen en structuren
- 2.2. Vondsten en monsters
- 2.3. Potentie voor beantwoording van de onderzoeksvragen

3. Uitwerking en selectie

- 3.1. Landschap
- 3.2. Sporen en structuren
- 3.3. Vondsten
- 3.4. Monsters
- 3.5. Conservatie/restauratie

4. Opgave te deponeren materiaal

5. Literatuur

Bijlagen

1. Inleiding

1.1. Aanleiding voor het onderzoek

BAAC BV heeft tussen 13 en 27 februari 2017, in opdracht van Van Wanrooij Projectontwikkeling BV, fase 1 van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) uitgevoerd in het plangebied Boxtel, Selissen. Tijdens het onderzoek zijn in totaal 102 proefsleuven met een totale oppervlakte van 10744 m² onderzocht. Hiervan is 10268 m² in fase 1a onderzocht en 476 m² in fase 1b. De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de voorgenomen realisatie van een nieuwe woonwijk met circa 440 woningen.

Het uitgevoerde onderzoek is het vervolg op een bureau- en booronderzoek (IVO-overig) dat in 2016 door BAAC BV is uitgevoerd.¹ Op basis van deze onderzoeken geldt een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot neolithicum. Dit met uitzondering van de plekken die bebouwd zijn met onderkelderde gebouwen. Voor de periode tussen neolithicum en volle middeleeuwen geldt een hoge verwachting voor de hoger gelegen delen van het plangebied (dekzandrug), een middelhoge verwachting voor de flank van de dekzandrug en een middelhoge verwachting voor het beekdal van de Dommel voor de aanwezigheid van aan natte context gebonden archeologische waarden uit deze periode. Er is een hoge verwachting voor nederzettingsresten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd op de plekken waar historische bebouwing (Selissen) bekend is op basis van historisch kaartmateriaal en voor *off site* fenomenen (sporen van parcelering, landgebruik etc.) op de dekzandrug.

1.2. Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Boxtel
Plaats:	Boxtel
Toponiem:	Selissen
Startdatum veldwerk:	13 februari 2017
Einddatum veldwerk:	27 februari 2017
BAAC projectnummer:	A-17.0012
Coördinaten:	X1: 150905, Y1: 401943 X2: 151236, Y2: 401943 X3: 150902, Y3: 401455 X4: 150438, Y4: 401728
Oppervlakte plangebied:	20,1 ha
Onderzoeksmeldingsnummer:	4033827100
Soort onderzoek:	proefsleuvenonderzoek
Opdrachtgever:	Van Wanrooij Projectontwikkeling BV
Contactpersoon:	M. Kemp
Bevoegde overheid:	Gemeente Boxtel
Contactpersoon:	A. Van de Water
Uitvoerder:	BAAC bv Graaf van Solmsweg 103 5222 BS 's-Hertogenbosch
Projectleider BAAC bv:	M. Mostert
Bewaarplaats documentatie en vondsten:	Momenteel op het BAAC-kantoor te 's-Hertogenbosch; deze worden te zijner tijd overgedragen aan het provinciaal depot bodemvondsten van Noord-Brabant.

¹ De Boer / Bergman 2017.

1.3. Ligging onderzoeksgebied

Het plangebied ligt in Boxtel in de gelijknamige gemeente (provincie Noord-Brabant). Het plangebied wordt omgrensd door de Rijksweg Den Bosch-Eindhoven A2 in het oosten, de straat Selissen in het noorden, de Bosscheweg in het westen en het beekdal van de Dommel in het zuiden (locatiekaart, zie bijlage 1). De oppervlakte bedraagt circa 20,1 ha. Het plangebied was ten tijde van het onderzoek in gebruik als akker en grasland

1.4. Doel van het onderzoek en vraagstelling van het PvE

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO-P) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureau- en booronderzoek. Het gaat om gebieds- of vindplaatsgericht onderzoek. IVO-P gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en/of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden.

Voor het uitgevoerde onderzoek heeft BAAC BV een Programma van Eisen (PvE) opgesteld.² Het onderzoek kent een gebiedsgerichte aanpak, waarbij de archeologische resten in samenhang met het landschap dienen te worden bestudeerd. De centrale vraagstelling is dan ook drieledig:

- Zijn er archeologische resten aanwezig en wat is de waardering van deze archeologische informatie?
- Wat is de relatie tussen archeologische vindplaatsen en de landschappelijke ligging?
- Hoe ontwikkelt het landschap zich door de eeuwen heen, en wat is daarbij de invloed van de mens?

De volgende onderzoeksvragen vormen mede het kader van het onderzoek.

Algemeen:

- 1. Zijn er archeologische resten (sporen, structuren, vondsten) in de bodem aanwezig, of zijn er aanwijzingen dat deze hier verwacht mogen worden?*
- 2. Indien het onderzoek geen archeologische resten of beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven?*
- 3. In hoeverre komen de onderzoeksresultaten uit het proefsleuvenonderzoek overeen met de resultaten uit het vooronderzoek?*
- 4. Is er een verwachting dat buiten het nu onderzochte gebied nog resten van de aangetroffen vindplaatsen aanwezig zijn en wat is de verwachting omtrent de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?*

Gaafheid en conservering van de vindplaatsen:

- 5. In welke lagen, zones of gebieden bevinden zich gave en goed geconserveerde archeologische resten of waar zijn ze te verwachten?*
- 6. Wat is de mate van conservering en gaafheid van de archeologische resten?*

Perioden en vindplaatsen:

- 7. Indien er archeologische resten aanwezig zijn, kunnen binnen het onderzoeksgebied aparte vindplaatsen onderscheiden worden, en zo ja, op welke gronden?*
- 8. Wat is de begrenzing en de ruimtelijke spreiding, zowel in horizontale als verticale zin, van de vindplaatsen en wat is de onderlinge samenhang?*
- 9. Wat is per archeologische vindplaats in het onderzoeksgebied:
a. de ligging (inclusief diepteligging) en begrenzing*

² Mostert / Kimenai 2017.

- b. de geologische en/of bodemkundige eenheid*
- c. de omvang (inclusief verticale dimensies)*
- d. aard /complexiteit / functie*
- e. de samenstelling van de archeologische resten (grondsporen en mobilia)*
- f. de vondst- en spoordichtheid*
- g. de stratigrafie*
- h. de ouderdom, periodisering, typechronologische classificatie*
- 10. Zijn er aanwijzingen voor landgebruik (off-site-patronen) in de zin van wegen, percelering, akkers, grondstofwinning, vennen, et cetera?*
- 11. Zijn er aanwijzingen voor agrarische en/of ambachtelijke activiteiten? Zo ja, waaruit blijkt dat en welke kenmerken zijn hieraan naar analogie van vraag 9 te geven?*
- 12. Zijn er aanwijzingen voor het rituele gebruik van specifieke delen van het landschap, zoals bijvoorbeeld het beekdal?*
- 13. Kunnen meerdere bewoningsfasen onderscheiden worden?*
- 14. Wanneer en waarom zijn de vindplaatsen en/of het gebied in zijn geheel verlaten of in onbruik geraakt?*
- 15. Welke aanwijzingen zijn aangetroffen voor het gebruik van het beekdal? Zijn resten aangetroffen die specifiek gerelateerd zijn aan de natte context (rituele deposities, resten van steigers en bruggen, visgerei, etc.)?*
- 16. Zijn verschillen in landgebruik aantoonbaar tussen het lager gelegen beekdal en de hogere delen van het onderzoeksgebied? Zo ja, wat zijn die verschillen; zo nee, hoe is dit te verklaren?*

Landschap en bodem:

- 17. Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de vindplaatsen (geologie, bodemkunde, geomorfologie, afstand tot water, reliëf)?*
- 18. Hoe is de opbouw van het profiel in bodemkundige zin? Wat zijn de kenmerken van de stratigrafische eenheden? Is er sprake van loopvlakken, begraven bodems, ophogingslagen of cultuurlagen?*
- 19. Wat is het paleo-ecologische potentieel van het onderzoeksgebied? Liggen in de omgeving locaties die voor analyse bemonsterd kunnen worden?*
- 20. Kan aan de hand van archeologisch vondstmateriaal uit het akkerdek een uitspraak worden gedaan over de ouderdom en/of de vorming van dit akkerdek?*
- 21. Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan op de archeologische resten?*
- 22. Wat is het potentieel van het beekdal met betrekking tot botanisch onderzoek?*
- 23. Is een veenpakket in het beekdal aanwezig, en zo ja, wat is de begindatering hiervan?*
- 24. Wat valt te zeggen over de datering en ontwikkeling van het plaggendek, en hoe verhoudt dit zich tot het onderzoek van Theuws, Van der Heiden en Verspay?³*

Het gehucht Selissen:

Hoewel de zone waar het gehucht Selissen op 19e-eeuws kaartmateriaal is weergegeven niet wordt onderzocht, is het wel van belang bedacht te zijn op de aanwezigheid van resten van dit gehucht. Het is immers niet bekend hoe het gehucht zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Het is goed mogelijk dat de bewoning zich enigszins heeft verplaatst, of dat het gehucht in vroegere periodes groter is geweest. De volgende onderzoeksvragen hebben specifiek betrekking op het gehucht:

- 25. Zijn resten aanwezig die specifiek toe te schrijven zijn aan het gehucht Selissen?*

³ Theuws / Van der Heiden / Verspay 2011.

26. Wat is de datering van de vroegste archeologisch traceerbare fase en is een fasering in bewoning waarneembaar? Is sprake van bewoningshiaten?
27. Zijn resten van houtbouw aangetroffen? Zo ja, wanneer ging men over van hout- op steenbouw?
28. Hoe waren de gebouwen in de verschillende fases opgebouwd? Hoe waren ze gefundeerd? Waren ze (deels) onderkelderd? Wat is te zeggen over de binnenindeling van de gebouwen?
29. Hoe waren de erven binnen het gehucht opgebouwd? Welke erfelementen waren aanwezig, en hoe waren die op het erf gepositioneerd? Indien mogelijk uitsplitsen per fase.
30. Is binnen de onderscheiden bewoningsfasen sprake van differentiatie in activiteiten?
31. In hoeverre heeft de huidige bebouwing de archeologische resten verstoord?

1.5. Geschiedenis van het onderzoek en werkwijze

Van maandag 13 tot en met maandag 27 februari is het proefsleuvenonderzoek aan de Selissen te Bostel uitgevoerd. Het veldwerk werd uitgevoerd door Mirjam Mostert (projectleider, senior KNA-archeoloog), Cyriel Verbeek (senior KNA-archeoloog), Alfred ter Wal (senior KNA-archeoloog) en Dion Stoop. De kraan werd bestuurd door Martijn Pauly van Loonbedrijf Fiers. Verder is Enith de Boer (senior-prospector) ingezet als fysisch geograaf.

De eerste dag heeft een startoverleg plaatsgevonden gevonden tussen Bart Ophoff en Marco Kemp (opdrachtgever), Anneleen Van de Water (bevoegd gezag) en Mirjam Mostert (uitvoerder). Hierbij zijn ook de betrokken grondeigenaren bezocht. In de loop van het project is Anneleen Van de Water één tot twee keer per week op veldbezoek geweest om op de hoogte te blijven van de resultaten van het veldwerk en te bepalen welke werkputten er dichtgegooid mochten worden. Naar aanleiding van de veldbezoeken en telefonisch overleg heeft zij ook een beslissing genomen over eventuele uitbreidingen van de aangelegde proefsleuven en het al dan niet aanleggen van de proefsleuven van fase 1b. Uiteindelijk zijn er vijf van de negen werkputten uit deze fase aangelegd.

Het veldwerk is uitgevoerd conform het PvE waarbij het puttenplan in een groot deel van de gevallen is aangehouden, enkele proefsleuven zijn verschoven vanwege de plaatselijke terreinomstandigheden (puttenplan, bijlage 2). Dit gebeurde voornamelijk in het deel van het plangebied ten zuidwesten van de Selissen. Door de geplande ligging op de locatie van een perceelgrens met bijbehorende afrastering zijn de werkputten 1, 3 en 7 verschoven. Werkput 8 en 12 zijn om dezelfde reden verschoven en is de oriëntatie aangepast. De werkputten 6, 9 en 10 konden niet worden aangelegd conform puttenplan omdat er op die locatie een schuur, bomerij en hekwerk aanwezig was. Werkput 10 is richting het zuiden verplaatst en ten noordwesten daarvan is werkput 9 aangelegd die langer is dan 25 m en waardoor werkput 6 kwam te vervallen. Werkput 11, 13 en 14 konden niet worden aangelegd wegens het ontbreken van betredingstoestemming. Ten oosten van de Selissen zijn de werkputten 24 en 31 verschoven omdat er op de oorspronkelijke locatie erfverharding en ingekuuld veevoer aanwezig was. Ook ter hoogte van werkput 24 en 30 was ingekuuld, op deze locatie is ook een ingegraven mestkelder/put aanwezig, zodat deze werkputten zijn komen te vervallen. Ook werkput 17 is vervallen omdat dit buiten het plangebied/verstoringszone valt. Op het grote akkerperceel ten oosten van de Selissen zijn werkput 36, 43, 44 en 46 verplaatst door de aanwezigheid van een sloot met bomerij. Verder zijn de werkputten 82 en 76 verplaatst gezien de aanwezigheid van een pad langs de kassen die toegankelijk moest blijven. Ten slotte zijn de werkputten 19 en 20 verschoven door de aanwezigheid van een perceelsgrens met dichte begroeiing.

Van de proefsleuven die zijn aangelegd binnen het gebied met een middelhoge verwachting werd een onderscheid gemaakt tussen fase 1a en fase 1b. Van de reguliere sleuven is in eerste instantie slechts een gedeelte (17 stuks) aangelegd, om inzicht te krijgen in het potentieel van dit deel van het gebied (Fase 1a). Vervolgens werd op basis van de resultaten, in samenspraak met het bevoegd gezag, besloten of de tussenliggende sleuven ook aangelegd diende te worden (Fase 1b, negen sleuven). Uiteindelijk zijn vijf proefsleuven van fase 1b aangelegd; werkputten 38, 62, 103, 119 en 126.

Verder zijn er drie proefsleuven (werkputten 9, 18 en 39) uitgebreid om een beter beeld van de archeologische sporen te krijgen en is er een extra werkput (werkput 130) aangelegd om te zien of er tussen twee werkputten met archeologische sporen ook sporen aanwezig waren.

2. Voorlopige resultaten veldwerk

2.1. Sporen en structuren

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek, fase 1, in totaal 413 spoornummers gedocumenteerd.⁴ Een deel van deze spoornummers is uitgedeeld aan de natuurlijke ondergrond, natuurlijke lagen of cultuurlagen (plaggendek). In bijlage 3 is de allesporenkaart opgenomen, een allesporenkaart voor het hele plangebied en zeven ingezoomde deelkaarten om de leesbaarheid te vergroten. De archeologisch relevante sporen bestaan uit paalkuilen, greppels, kuilen, een kringgreppel en een loopgraaf. Verder werden sporen van agrarische activiteiten aangetroffen, bestaande uit spitsporen en grondverbeteringssporen.

Aard spoor	Aantal
paalkuil	89
greppel	57
kuil	53
kringgreppel	1
loopgraaf	7
moesbed/grondverbeteringsspoor	2
spitspoor	16
verstoring recent	41
cultuurlaag	6
natuurlijke verstoring	27
natuurlijke ondergrond	113
natuurlijke laag	1
totaal	413

De sporen hebben in het veld aan de hand van de aard en kleur van de sporen en vullingen en eventueel vondstmateriaal een eerste datering gekregen. De sporen zijn gedateerd in de ijzertijd, middeleeuwen en late middeleeuwen-nieuwe tijd. Deze dateringen zullen bij de uitwerking aan de hand van de vondstdeterminaties waar mogelijk verder worden toegekend en verfijnd.

IJzertijd:

De oudste sporen die zijn aangetroffen dateren uit de ijzertijd. In het westelijke deel van het plangebied zijn in werkput 3 en 9 paalkuilen en kuilen uit de ijzertijd aangetroffen. Het gaat hierbij om 21 paalkuilen en drie kuilen. Tussen de paalkuilen werd nog geen structureel verband herkend.

In werkput 39 is een kringgreppel aangetroffen. Het gaat om een circulaire greppel dat zich rond een gebied met een diameter van 15 m bevindt. De greppel zelf is circa 60 cm breed en 8 tot 10 cm diep geconserveerd. Waarschijnlijk dateert het spoor in de ijzertijd. Het spoor is niet in zijn geheel blootgelegd en niet gecoupeerd⁵ om het spoor voor eventueel vervolgonderzoek niet onnodig te beschadigen. In de werkputten (werkputten 25, 29, 42) rondom de kringgreppel zijn ook enkele paalkuilen uit de ijzertijd aangetroffen. Er zijn geen structuren of sporenclusters herkend.

Ook op andere plaatsen in het plangebied zijn verspreid over het terrein sporen uit de ijzertijd aangetroffen. Er werden geen structuren of sporenclusters herkend.

In het zuidoostelijke deel van het plangebied, in de werkputten 120 en 126, zijn een aantal kuilen aangetroffen waarin een grote hoeveelheid vondstmateriaal aanwezig was. Spoor 120005 is een grote kuil⁶

⁴ Sporenlijst in bijlage 4.

⁵ De diepte van het spoor is vastgesteld door op een aantal plaatsen met een zandguts de diepte te bepalen.

⁶ Allesporenkaart deel 7 (bijlage 3), spoor 120005 is de kuil met de grootste diameter, het meest westelijke spoor in werkput 120.

van 3,5 bij 2,75 m met zeer veel vondstmateriaal. Er is daarom tussen werkput 120 en 126 een extra proefsleuf aangelegd, werkput 130, en ook daarin bleken kuilen aanwezig te zijn. Mogelijk is de grote kuil in werkput 120 een kelderkuil. In ieder geval wijzen de kuilen met veel vondstmateriaal op bewoning in de directe omgeving. Hiervan zijn echter geen sporen aangetroffen of niet goed herkend. De sporen in deze zone zijn zeer slecht zichtbaar en eigenlijk vooral te herkennen aan het voorkomen van vondstmateriaal. In de coupes van de kuilen was te zien dat tussen 15 en 20 cm onder het vlak een donkere, beter herkenbare vulling aanwezig is.

Middeleeuwen:

In het noordelijke centrale deel van het plangebied, in werkput 18 zijn sporen uit de vroege middeleeuwen aangetroffen. Het gaat om tien paalkuilen die mogelijk onderdeel zijn van een structuur, maar die niet direct herkenbaar was. Deze sporen zijn goed geconserveerd, 15 tot 35 cm onder het vlak. Er zijn verder geen sporen uit deze periode aangetroffen, wel is mogelijk een aantal fragmenten aardewerk die bij de aanleg van de werkputten is aangetroffen in de vroege middeleeuwen dateren.

Verder zijn er in het westelijke deel van het plangebied enkele sporen uit de volle middeleeuwen herkend. Ook hierbij gaat het om paalkuilen. In werkput 8 zijn drie paalkuilen (spoor 8003, 8004, 8005) aanwezig die in een rij liggen op een afstand van circa 2 m van elkaar. Mogelijk is deze palenrij onderdeel van een structuur. Ook in werkput 24 zijn er enkele paalkuilen uit de volle middeleeuwen aanwezig die rond de 30 cm diep onder het vlak zijn geconserveerd en waarbij de kern en insteek te onderscheiden zijn. Deze sporen uit de vroege en volle middeleeuwen bevinden zich rond de Selissen, het hoogste deel van het plangebied waarvan bekend is dat er zeker vanaf de 13^e eeuw bewoning heeft plaatsgevonden.

Late middeleeuwen – nieuwe tijd:

Rond de Selissen zijn ook veel sporen van agrarische activiteiten uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd aangetroffen, bestaande uit spitssporen en grondbewerkingssporen. Dit was voornamelijk het geval in de werkputten 1, 5, 24, 31, 32 en 33. In werkput 31 waren de sporen van een (sub)recente structuur aanwezig, waarschijnlijk van een houten schuurtje. In het centrale en oostelijke deel van het plangebied zijn uit de periode tussen de late middeleeuwen en nieuwe tijd voornamelijk greppels aangetroffen. Een opvallend spoor is een loopgraaf die globaal van zuid naar noord door het plangebied loopt. Het spoor is ongeveer 70 cm breed en heeft het kenmerkende hoekige verloop van een loopgraaf. Navraag bij omwonende leerde dat de plaatselijke bevolking deze loopgraaf hebben moeten graven op last van de Duitsers, tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog.

Recente verstoringen:

Er zijn op enkele plaatsen recente verstoringen gedocumenteerd. In de meeste gevallen gaat het om relatief kleine verstoringen. In de werkputten 10, 19, 22, 26, 28, 44 en 119 gaat het om grotere verstoringen waarbij delen van het vlak geheel zijn verstoord. In de meeste gevallen gaat het hier echter om zones van een paar meter in omvang, er werd in elke werkput een deel onverstoord vlak gedocumenteerd.

2.2. Vondsten en monsters

Er werden in totaal 1197 stuks vondstmateriaal aangetroffen.⁷ Het gaat hierbij om aardewerk, metaal, glas, bot, natuursteen en kunststof. Verder werd er een houtskoolmonster genomen. Hieronder zullen de verschillende materiaalcategorieën kort worden beschreven.

Materiaal	Aantal
Aardewerk	1022
Metaal	12
Glas	2
Bot, onbekend	1
Tefriet/basaltlava	134
Tufsteen	1
Vuursteen	5
Steen	13
Monster, houtskool	1
Kunststof/plastic	6
Totaal	1197

Aardewerk:

Er zijn in totaal 1022 fragmenten aardewerk aangetroffen. Het grootste deel van de vondsten is aangetroffen bij de aanleg van de vlakken. Het gaat hierbij voornamelijk om handgevormd aardewerk. Bij het splitsen van de vondsten heeft de materiaalspecialist⁸ meegekeken. Bij de aanlegvondsten zijn bij elkaar zowel handgevormd als Romeins gedraaid aardewerk aangetroffen. Het handgevormde aardewerk dat bij de aanleg van de werkputten is aangetroffen is dikwandig met grote opvallende potgruizen en is soms besmeten. Deze scherven zijn waarschijnlijk in de zeer late ijzertijd of begin van de Romeinse tijd te dateren. De verhouding gedraaid en handgevormd is duidelijk groter voor het handgevormde materiaal, het zal hier dus waarschijnlijk om materiaal van een vroege Romeinse vindplaats gaan.

Hierbij is ook vastgesteld dat uitgebreide determinatie deze datering waarschijnlijk niet zal gaan nuanceren, waarschijnlijk kan er geen onderscheid worden gemaakt voor een eventuele fasering, met een fase in de ijzertijd en een Romeinse fase. Voorgesteld wordt om het handgevormde aardewerk dat is aangetroffen bij de aanleg van het vlak daarom door middel van een quickscan te determineren.

Meer dan 400 fragmenten aardewerk zijn afkomstig uit de ijzertijdkuilen die in het zuidoostelijke deel van het plangebied zijn aangetroffen. Uit de grote kuil, spoor 120005, zijn onder andere een groot aantal fragmenten besmeten aardewerk aanwezig met op de schouder een horizontale stafband met vingertopindrukken die zeer netjes is afgewerkt. Onder de stafband is besmijting aangebracht, erboven is de schouder glad gemaakt. In dezelfde kuil zijn twee miniatuur potjes, een 3-ledig en glad afgewerkt, een 1-ledig emmertje met nagelindrukken op de rand. Dit aardewerk is waarschijnlijk in de midden-ijzertijd te dateren.

Verder is er, ook voornamelijk bij de aanleg van de werkputten, aardewerk uit de vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen en late middeleeuwen – nieuwe tijd aangetroffen.

Metaal:

⁷ Vondstenlijst in bijlage 5.

⁸ S. Bloo.

Bij de aanleg van het vak zijn op verschillende plaatsen metaalslakken aangetroffen. Het gaat in totaal om 12 stuks. Slakken zijn het restproduct van smeden en verhitten en zouden iets kunnen vertellen over ambachtelijke activiteiten, maar hier zijn verder geen sporen van aangetroffen. Omdat de slakken niet aan een spoor en daarom niet aan een duidelijke archeologische context te koppelen zijn wordt geadviseerd om deze vondstcategorie niet verder te laten onderzoeken.

Glas:

Er is bij de aanleg van de vlakken in werkput 39 en 62 zijn in totaal twee fragmenten glas aangetroffen. In werkput 62 was dat in een greppel uit de late middeleeuwen – nieuwe tijd. De fragmenten zullen door een specialist gedetermineerd worden.

Bot:

Bij de aanleg van werkput 15 is een zeer klein stukje verbrande bot (0,3 gr) aangetroffen. Gezien het kleine formaat zal er geen verdere informatie kunnen worden verkregen. Geadviseerd wordt daarom om deze categorie niet verder uit te werken.

Natuursteen:

Ook deze vondstcategorie is voor een groot deel bij de aanleg van het vlak verzameld. In werkput 70 is bij de aanleg in de bovengrond (esdek) een ligger (maalsteen) aangetroffen met duidelijke slijtage- of gebruikssporen. Verder zijn uit de ijzertijdkuilen in het zuidoostelijke deel van het plangebied een groot aantal fragmenten tefriet afkomstig.

Naast tefriet zijn bij de eerste spijtsing van de vondsten ook tufsteen en vuursteen herkend. Bij de uitwerking zullen alle stukken natuursteen door een specialist worden bekeken en gedetermineerd op steensoort en bewerkingssporen.

Kunststof:

In de loopgraaf is een blauwe strip met gaatjes aangetroffen, waarschijnlijk vervaardigd van een kunststof. Bij de uitwerking wordt bekeken of het mogelijk is de aard en gebruiksdoel hiervan te achterhalen.

Monster:

Er werd een houtskoolmonster genomen uit een kuil in werkput 86 (spoor 86002), centraal in het plangebied. Deze kuil was deels in de bovengrond opgenomen en was daarin al zichtbaar, waarbij grijze vlekken en houtskool zichtbaar waren, vermengd met het materiaal van het plaggendek. Vanaf het vlak was de kuil nog circa 14 cm diep en bestond uit een grijze vulling met vrij veel houtskool. Het spoor blijkt echter een vrij geïsoleerde ligging te hebben, het maakt geen deel uit van een kern of cluster. Een datering van de kuil geeft daarom geen informatie over andere sporen. Door de relatief slechte conservering en de geïsoleerde ligging wordt geadviseerd om dit spoor niet verder uit te werken. Na afronding van het gehele veldwerk, inclusief fase 2, zal deselectie plaatsvinden.

2.3. Potentie voor beantwoording van de onderzoeksvragen

De gedocumenteerde vlakken, profielen en sporen hebben voldoende potentie om de onderzoeksvragen te beantwoorden en om tot een waardering te komen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het om informatie voor fase 1 gaat. Pas wanneer fase 2 van het onderzoek is uitgevoerd kan een uitspraak worden gedaan over het hele plangebied.

Een aanvulling op de onderzoeksvragen, zoals die in het PvE zijn opgenomen, heeft daarom ook betrekking op deze fase 2:

- Is er een verwachting dat op de locatie van fase 2 van het proefsleuvenonderzoek nog resten van de aangetroffen vindplaatsen of eventuele andere vindplaatsen aanwezig kunnen zijn en wat is de verwachting omtrent de fysieke en inhoudelijke kwaliteit daarvan?

3. Uitwerking en selectie

3.1. Landschap

Er zijn per proefsleuf twee profielkolommen van 1 m breed gedocumenteerd, aan het begin en einde van de werkput. Bij de twee lange landschapssleuven is om de 20 m een profielkolom gedocumenteerd. Deze profielen zullen worden geanalyseerd en uitgewerkt om de relatie tussen de landschappelijke ligging en de archeologische sporen vast te leggen. Daarbij kunnen de onderzoeksvragen worden beantwoord die betrekking hebben tot de *gaafheid en conservering van de vindplaatsen en landschap en bodem*.

De profielen zullen door een senior KNA archeoloog met bodemkundige ervaring en in samenspraak met een fysische geograaf worden uitgewerkt. Verwacht wordt dat door middel van de uitwerking van de profielen de onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden, er zijn verder geen aanvullende specialistische onderzoeken wenselijk of noodzakelijk.

3.2. Sporen en structuren

Alle gedocumenteerde sporen zullen worden geanalyseerd en wanneer mogelijk gedateerd. De sporen zullen per periode worden beschreven en er zal aandacht zijn voor de spreiding, conservering van de sporen en de aanwezigheid van sporenclusters, structuren en vindplaatsen. Door het uitwerken van de sporen en eventuele structuren kunnen naast de algemene onderzoeksvragen ook de vragen beantwoord worden die betrekking hebben op *de gaafheid en conservering van de vindplaatsen; perioden en vindplaatsen en het gehucht Selissen*.

De sporen en structuren worden uitgewerkt door de senior KNA-archeoloog. Verwacht wordt dat door middel van de uitwerking van de sporen samen met de gegevens van de vondstdeterminaties de onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden, er zijn verder geen aanvullende specialistische onderzoeken wenselijk of noodzakelijk.

3.3. Vondsten

Alle vondsten worden gewassen en gesplitst. Daarna zullen de betreffende materiaalspecialisten de vondsten determineren. Deze determinaties zullen onder andere worden gebruikt om de sporen en structuren te dateren. De volgende specialisten worden hierbij ingezet: specialist ijzertijd aardewerk, specialist middeleeuwen en nieuwe tijd aardewerk, een natuursteenspecialist en een glasspecialist.

Door middel van specialistisch onderzoek kunnen de onderzoeksvragen worden beantwoord die betrekking hebben op *de perioden en vindplaatsen en het gehucht Selissen*.

Verwacht wordt dat door middel van de vondstdeterminaties de onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden, er zijn verder geen aanvullende specialistische onderzoeken wenselijk of noodzakelijk.

3.4. Monsters

Er is één houtskoolmonster genomen dat niet geselecteerd is voor verder onderzoek.

3.5. Conservatie/restauratie

Van het besmeten aardewerk met op de schouder een horizontale stafband met vingertopindrukken zijn zeer grote fragmenten aangetroffen. Waarschijnlijk zijn de fragmenten afkomstig van één of meerdere vormen. Dit aardewerk zal in aanmerking kunnen komen voor conservering of een restauratie. Dit zal echter pas vastgesteld kunnen worden nadat er een eventueel vervolgonderzoek zal plaatsvinden en de tweede helft van de grote kuil zal worden onderzocht (afgewerkt) en het aardewerkcomplex compleet is.

4. Opgave te deponeren materiaal

Aan het depot zullen de volgende vondsten worden aangeboden:

Materiaal	Aantal
Aardewerk	1022
Metaal	12
Glas	2
Bot, onbekend	1
Tefriet/basaltlava	134
Tufsteen	1
Vuursteen	5
Steen	13
Kunststof/plastic	6

Het houtskoolmonster (vondst 19) zal niet aan het depot worden aangeboden en wordt na afronding van het hele veldonderzoek (inclusief fase 2) voor deselectie voorgesteld.

Materiaal	Aantal
Monster, houtskool	1

5. Literatuur

Boer, E.A.M. / W.A. Bergman, 2017: *Boxtel Plangebied Selissen. Archeologisch bureauonderzoek (quickscan) en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-16.0189).

Mostert, M. / P.P.J. Kimenai, 2017: *Programma van Eisen, Boxtel, Selissen. Proefsleuvenonderzoek*, 's-Hertogenbosch.

Theuws, F. / M. van der Heiden / J. Verspay, 2011: *De archeologie van de Brabantse akkers. Toegelicht aan de hand van het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam in Veldhoven*, Amsterdam.

Bijlagen

Bijlage 1: locatiekaart

Bijlage 2: puttenplan

Bijlage 3: allesporenkaart (overzicht en deelkaarten)

Bijlage 4: sporenlijst

Bijlage 5: vondstenlijst